

Bárður Larsen, medritsjtóri

Sjálvræði og stjórnarlóg

Í hesum riti sum undanfarnum verður høvuðsdentur lagdur á stjórnarrættarlig og altjóðarættarlig viðurskifti. Evnini hesuferð eru eisini liður í, at stór ráðstevnu um grundlógarsmíð og stjórnarrættarlig viðurskifti verður í mars mánaði í ár. Í sambandi við ráðstevnuna verður eisini kjak millum danskar og føroyskar serfrøðingar um ríkisrættarligu støðu Føroya. Við hesum riti verður hol sett á hetta kjak, og seinni verður vætandi meira tilfar í ritinum frá ráðstevnuni.

Í stríði føroyinga fyri sjálvsstýri er sjálvsavgerðarrættur ein afturvendandi spurningur. Føroyingar hava ofta lagt danir undir ikki at viðurkenna, at føroyingar hava rættin til avgera egnu ríkisrættarligu viðurskiftuni framyvir. Serliga hava mong heft seg við, at danir halda fast um, at skulu føroyingar loysa, má danska fólkatingið eisini samtykkja. Hetta vilja fleiri føroyingar skilja so, at danir als ikki viðurkenna okkum sum eina serstaka tjóð, ið sjálv kann taka støðu uttan mun til, hvat danir halda.

Tað er ivaleyst nógv um tað, at danir hava ringt við at viðurkenna, at vit eru serstøk tjóð og tí royna teir heldur ikki at geva umheiminum slíka mynd av okkum. Men kjakið um rættin til loysing er í mangar mátar eisini er farið av sporinum. Trupuleikin tykist at vera, at partarnir tala yvir høvdið á hvørjum øðrum. Føroyingar nýta ofta altjóðarætt sum argument, meðan danir hinvegin ofta taka støði í donsku grundlógini og halda uppá, at ein loysing má fara fram sambært hesi lóg.

At danir meta grundlógina sum viðkomandi lóg í loysingarhøpi, nýtist ikki at merkja, at teir, tá samanum kemur, ikki politiskt, moralskt og kanska eisini altjóðarættarlíga viðurkenna, at vit hava rætt til loysa frá og stovna egið ríkið. Høvdu danir beinleiðis ella óbeinleiðis latið rætt føroyinga til at

loysa úr ríkinum sæst aftur í donskum stjórnarrætti, hevði tað verið undunarvert. Uttan mun til, at ásetingar hava verið í grundlógum, sum geva aðrar ábendingar, so liggur tað djúpt í einhvørjari politiskari skipan, at hon heldur vil liva enn ganga undir heilt ella partvíst.

Nú Kári á Rógvi í grein síni viðger spurningin um tvískilda sjálvsavgerðarættin, er tað helst fyrstu ferð, at spurningurin verður lýstur á henda hátt í føroyskum ella donskum sambandi. Ein høvuðsboðskapur hjá Kára tykist vera, at skulu Føroyar loysa, verður tað bert eftir at eitt politiskt stríð er vunnið, ið liggur uttanfyri donsku grundlógina.

Nú er eisini tíð at mana í jørðina ta fatan, at Føroyar hava verið partur av Danmark í 600 ár. Neyðugt er at siga dønum og øðrum útlendingum, at Føroyar heilt fram til 1814 vóru partur av Noregi og ikki Danmark. Greinin hjá Zakariasi Wang frá seinasta riti kemur nú í aftur ritið, hesuferð á enskum.

Hóast Zakarias í greinini kemur til víttgangandi niðurstøður, sum mong ivaleyst eru ósamd við hann í, so varpar hann ljós á, at Noreg rættarlaga var til sum ríki fram til 1814 og at Føroyar høvdu verið partur av hesum ríki heldur enn Danmark. Hetta ger hann við m.a. at vísa til dómin hjá fasta altjóða dómstolinum frá 1933 í málinum um Eysturgrønland. Við hesum dómi er fyrstu ferð, og higartil einastu ferð, at slíkt forum av høgum og óheftum lögfrøðingum fær høvi til at viðgera spurningin um ríkisrættarstøðuna hjá atlandum Danmarkar.

Danskir myndugleikar og serfrøðingar hava alt ov leingi verið tigandi um niðurstøðurnar í Eysturgrønlandsdóminum viðvíkjandi m.ø. Føroyum. Tí er tað eisini so týðningarmikið, at umheimurin verður gjørdur varður við, hvat fremstu lögfrøðingar innan altjóðarætt í 1933 hildu um ríkisrættarstøðuna hjá norrønu londunum í vestri.